

Biuro Prawne Tomasz Sianowski
ul. Przyczółkowa 138 J lok. 1
Warszawa 02 – 968

NIP: 113-043-09-75; rachunek bankowy: 27 1500 1878 1218 7003 2121 0000
adres e-mail: tomasz.sianowski@kigeit.org.pl; tel.: +48 602 254 327

Opracowanie informacyjne wskazujące na najbardziej newralgiczne
dla opłat prawno-autorskich orzecznictwo sądowe,
zrealizowane w wykonaniu harmonogramu czynności
Komitetu Sterującego KIGEiT – Związek Cyfrowa Polska ds. opłat prawno-autorskich

Podstawy prawne opłat prawno-autorskich od tzw. czystych nośników dla sfer audio i wideo oraz sfery reprografii w polskim systemie prawnym stanowią:

1. Przepisy ustawowe:

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych z późn. zm.¹, a tu art. 20 ust. 1 tej Ustawy (sfery audio, wideo i reprografia – importerzy i producenci),

2. Przepisy wykonawcze:

Przepisy wykonawcze określające kategorie urządzeń i nośników podlegających opłacie oraz wysokość opłat ustala Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, na podstawie art. 20 ust. 5 Ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych z późn. zm.², który określa w drodze rozporządzenia:

- a/ kategorie urządzeń i czystych nośników podlegających opłacie,
- b/ wysokość opłat naliczana od wartości sprzedaży urządzenia lub nośnika,
- c/ organizacje zbiorowego zarządzania uprawnione do pobierania opłat na rzecz twórców, artystów wykonawców, producentów fonogramów i wideogramów oraz wydawców.

W zakresie sfer audio i wideo oraz w zakresie reprografii przepisem wykonawczym jest:

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 2 czerwca 2003 roku w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników³ ze zmianą w zakresie sfer audio i wideo zawartą w: Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 15 grudnia 2008 roku zmieniającym Rozporządzenie w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników ...⁴

¹ aktualnie: Dz.U.2021.1062 tekst jednolity Dz.U. z 2022 poz. 655

² aktualnie: Dz.U.2021.1062 tekst jednolity Dz.U. z 2022 poz. 655

³ Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 2 czerwca 2003 roku w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów (Dz.U. nr 105, poz. 991)

⁴ Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 15 grudnia 2008 roku zmieniającym Rozporządzenie w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów (Dz.U. Nr 235/2008, poz. 1599)

- oraz ze zmianą w zakresie reprografii zawartą w:

rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 12 maja 2011 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów⁵,

ponadto, w zakresie reprografii przepisem wykonawczym jest również:

- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 27 czerwca 2003 r. w sprawie opłat uiszczanych przez posiadaczy urządzeń reprograficznych⁶.

Na poziomie Unii Europejskiej podstawą i uzasadnieniem dla regulacji w przedmiocie opłat prawno-autorskich jest Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 roku w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym⁷.

Wielość przywołanych powyżej regulacji prawnych, ich konstrukcja, a w szczególności złożoność regulowanej nimi materii oraz niedoskonałość tak zdefiniowanych przepisów – szczególnie w kontekście ich nieadekwatności w odniesieniu do rozwoju myśli naukowo-technicznej i możliwości wytwórczych branży elektroniki użytkowej, jak też zachodzących w Polsce, na przestrzeni minionych lat ich obowiązywania, zmian gospodarczych i geopolitycznych (członkostwo w Unii Europejskiej, ciągłe zmiany systemu podatkowego, itd.), wymusiło wiele sytuacji, w których organa sądowe zostały zmuszone do rozstrzygania sporów wynikłych na tle stosowania rzeczonych przepisów pomiędzy organizacjami zbiorowego zarządzania dokonującymi poboru opłat od tzw. czystych nośników, a ich potencjalnymi i rzeczywistymi płatnikami. W ten sposób, niejednokrotnie, orzeczenia sądowe zastępowały zaniechania prawodawcze ze strony organów państwowych powołanych do regulowania systemu opłat prawno-autorskich, w szczególności zaniechania ze strony ministra właściwego dla spraw kultury.

1/ Orzecznictwo Sądów polskich

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 22/08

1. Roszczenie o opłaty z tytułu sprzedaży urządzeń reprograficznych (utrwalające treści/dane) umożliwiających kopiowanie w całości lub części egzemplarza opublikowanego utworu przysługuje organizacjom zbiorowego zarządzania, działającym na rzecz twórców lub wydawców, a nie bezpośrednio twórcom i wydawcom (art. 20 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 4

⁵ Dz.U. nr 105, poz. 616

⁶ Dz.U. 2003 nr 132, poz. 1232

⁷ Dz.U.UE.L.2001.167.10 z dnia 2001.06.22

lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych – jedn. tekst: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.⁸). (*opublikowane Biuletyn SN 2008 nr 10*).

2. Spowodowana rozwojem techniki szeroka dostępność środków reprograficznych stała się czynnikiem poważnie zagrażającym interesom majątkowym twórców i wydawców. Ustanawiając art. 20 ust. 2 pkt 2 Prawa autorskiego, ustawodawca uznał, zgodnie ze współczesnymi tendencjami, za konieczne nałożenie na przedsiębiorców, którzy zapewniają dostęp do urządzeń ułatwiających kopiowanie i tym samym przyczyniają się do wykorzystywania na dużą skalę utworów w ramach dozwolonego użytku osobistego, obowiązku cywilnoprawnego przekazywania części swych przychodów za pośrednictwem określonych organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi twórcom i wydawcom. Przewidziane w art. 20 ust. 1 pkt 2 Prawa autorskiego opłaty na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania stanowią kompensatę uszczerbku doznawanego przez twórców i wydawców na skutek kopiowania w ramach dozwolonego użytku osobistego (art. 23 Prawa autorskiego). W piśmiennictwie podkreśla się, że ustanowienie tych opłat koresponduje z wyrażoną w art. 35 Prawa autorskiego normą, według której dozwolony użytek nie może naruszać normalnego korzystania z utworu lub godzić w słuszne interesy twórcy. (*z uzasadnienia*)

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2009 r., III CZP 57/09

1. Żądanie organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi udzielenia na podstawie art. 105 ust. 2 Ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.⁹) informacji niezbędnych do określenia wysokości dochodzonych przez nią opłat, określonych w art. 20 ust. 1 pkt 2, podlega rozpoznaniu w postępowaniu procesowym. (*opublikowane OSNC 2010 nr 4, poz. 49, str. 1, Biuletyn SN 2009 nr 9*)

2. Obok ustalenia wynagrodzenia, roszczenie informacyjne służy ustaleniu wysokości opłat dochodzonych przez organizacje zbiorowego zarządzania. Zasadniczym uprawnieniem przysługującym wyłącznie organizacji zbiorowego zarządzania (patrz też - wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 22/08, OSNC-ZD, 2009, nr A, poz. 15) jest uzyskanie od producentów i importerów urządzeń reprograficznych świadczenia uregulowanego w art. 20 ust. 1 pkt 2 Prawa autorskiego w postaci opłaty w wysokości nieprzekraczającej 3% kwoty należnej z tytułu sprzedaży tych urządzeń. Roszczenie informacyjne stanowi uprawnienie pomocnicze w ramach tego samego stosunku zobowiązaniowego, które skierowane do tych samych podmiotów zobowiązanych służy zapewnieniu realizacji uprawnienia zasadniczego; uzyskane informacje stanowią podstawę do ustalenia wysokości świadczenia przysługującego organizacji zbiorowego zarządzania bez względu na to, czy organizacja ta zamierza dochodzić opłat na drodze sądowej. (*z uzasadnienia*)

- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 7 stycznia 2010 r., I ACa 461/09

⁸ aktualnie: Dz.U.2022.2509 t.j. z dnia 2022.12.06

⁹ aktualnie art. 48 Ustawy z dnia 15.06.2018 r. o zbiorowym zarządzaniu - Dz.U.2023.2207 t.j. z dnia 2023.10.13

1. Wynikające z art. 105 ust. 2 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jednolity: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.¹⁰) uprawnienie organizacji zbiorowego zarządzania do żądania informacji jest roszczeniem prawa materialnego (por. uchwałę Sądu Najwyższy z dnia 17 września 2009 r. sygn. akt III CZP 57/09, (*opublikowane Biuletyn SN 2009/9/8*), o charakterze majątkowym. (*z uzasadnienia*)

2. Zatem roszczenie to - jako majątkowe, ulega przedawnieniu dziesięcioletniemu; termin ten obejmuje okres lat 10¹¹ wstecz przed złożeniem pozwu. (*z uzasadnienia*)

3. Towary importowane to towary nie pochodzące od producenta krajowego. W art. 20 (Prawo autorskie i prawa pokrewne ...) nie chodzi o import w rozumieniu przepisów celnych czy podatkowych, przepis nie dotyczy bowiem opłat mających charakter danin państwowych związanych z przekroczeniem granicy państwa polskiego, ale opłat o charakterze cywilnoprawnym. (*z uzasadnienia*)

4. Wprowadzenie do obrotu urządzeń reprograficznych na terenie wspólnoty nie wyczerpuje prawa do pobrania opłaty, o której mowa w art. 20 u.p.a.p.¹². Producenci i importerzy urządzeń reprograficznych wprowadzając te urządzenia do obrotu na konkretnym terytorium, tamże stwarzają warunki do przegrywania utworów przez inne osoby, dlatego na nich zostaje przerzucony jest ciężar uiszczenia opłaty, o której mowa. (*z uzasadnienia*)

- wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8 lutego 2011 r., I ACa 924/10

1. (...) Zgodnie z cyt. art. 20 ust. 1 pkt 2 p.a.¹³ sprzedawcy i importerzy zobowiązani są do uiszczania opłat reprograficznych dopiero po sprzedaży wskazanych urządzeń na polskim rynku w wysokości nie przekraczającej 3 % kwot należnych im z tego tytułu. Nie są to zatem opłaty publiczno-prawne należne od importerów, tylko opłaty dotyczące wszystkich sprzedaży przedmiotowych urządzeń bez względu na ich pochodzenie (produkt krajowy czy importowany w ramach nabycia wewnątrzspółnotowego czy poza Europejskim Obszarem Gospodarczym). Wyróżnienie importerów obok sprzedawców służy jedynie wskazanemu uściśleniu. (*z uzasadnienia*)

2. Przewidziane w art. 20 ust. 1 pkt 2 Prawa autorskiego¹⁴ opłaty na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania stanowią kompensatę uszczerbku doznawanego przez twórców i wydawców na skutek kopiowania w ramach dozwolonego użytku osobistego (art. 23 Prawa autorskiego). Niespełnienie tego obowiązku uzasadnia roszczenie właściwej organizacji

¹⁰ aktualnie art. 48 Ustawy z dnia 15.06.2018 r. o zbiorowym zarządzaniu - Dz.U.2023.2207 t.j. z dnia 2023.10.13

¹¹ zmiana - Ustawa z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 roku - Dz.U.2018 poz. 1104) na gruncie prawa polskiego dokonano zmian przepisów dotyczących przedawnienia roszczeń (art. 118 k.c.), w tym wynikających z opłat reprograficznych. Przedmiotowa zmiana obowiązującego porządku prawnego weszła w życie w dniu 9 lipca 2018 roku

¹² aktualnie: Dz.U.2022.2509 t.j. z dnia 2022.12.06

¹³ aktualnie: Dz.U.2022.2509 t.j. z dnia 2022.12.06

¹⁴ aktualnie: Dz.U.2022.2509 t.j. z dnia 2022.12.06

zbiorowego zarządzania i służące jego realizacji roszczenie informacyjne (art. 20 w zw. z art. 105 ust. 2¹⁵ prawa autorskiego). *(z uzasadnienia)*

3. Z oczywistych względów świadczenie z art. 20 ust. 1 Prawa autorskiego, dotyczące jednorazowych czynności prawnych (umowy sprzedaży urządzeń reprograficznych) nie może być kwalifikowane jako okresowe. W tym stanie rzeczy do roszczeń organizacji zbiorowego zarządzania opartych na cyt. przepisie ma zastosowanie 10¹⁶ letni termin przedawnienia (art. 118 k.c.). *(z uzasadnienia)*

- wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 października 2011 r., P 18/09

Art. 105 ust. 2 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631, Nr 94, poz. 658 i Nr 121, poz. 843, z 2007 r. Nr 99, poz. 662 i Nr 181, poz. 1293, z 2009 r. Nr 157, poz. 1241 oraz z 2010 r. Nr 152, poz. 1016¹⁷), w zakresie dotyczącym opłat, jest zgodny z art. 22 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2011 r., III CZP 61/11

Na podstawie art. 105 ust. 2 Ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.¹⁸) w związku z art. 20 ust. 1 pkt 2 i ust. 5 tej Ustawy, na producentach, importerach kserokopiarek, skanerów i innych podobnych urządzeń reprograficznych, umożliwiających pozyskiwanie kopii całości lub części egzemplarza opublikowanego utworu, ciąży obowiązek udzielenia właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi informacji oraz udostępniania dokumentów, dotyczących wszystkich umów sprzedaży tych urządzeń. *(opublikowane Biul. SN 2011 nr 10)*

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2013 r., V CSK 366/12

1. Obowiązek prounijnej wykładni dotyczy przepisów objętych zakresem prawa unijnego i wiąże sąd przy rozpoznawaniu sprawy w zakresie kwestii, które wchodzą w obszar regulacji unijnych. *(opublikowane ZNSA 2013 r., Nr 6, str. 129)*

2. Wykładnia celowościowa, związana z celem i charakterem opłat w ramach uregulowania należącego do obszaru prawa cywilnego, które nie stanowią obciążenia czynności prowadzenia urządzeń, a podlegają doliczeniu do ceny ich sprzedaży podmiotom uprawnionym do użytku prywatnego, prowadzi do wniosku, że za importera uważać należy podmiot, który w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej prowadzi z

¹⁵ aktualnie art. 48 Ustawy z dnia 15.06.2018 r. o zbiorowym zarządzaniu - Dz.U.2023.2207 t.j. z dnia 2023.10.13

¹⁶ zmiana - Ustawa z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 roku - Dz.U.2018 poz. 1104) na gruncie prawa polskiego dokonano zmian przepisów dotyczących przedawnienia roszczeń (art. 118 k.c.), w tym wynikających z opłat reprograficznych. Przedmiotowa zmiana obowiązującego porządku prawnego weszła w życie w dniu 9 lipca 2018 roku

¹⁷ aktualnie art. 48 Ustawy z dnia 15.06.2018 r. o zbiorowym zarządzaniu - Dz.U.2023.2207 t.j. z dnia 2023.10.13

¹⁸ aktualnie: Dz.U.2022.2509 t.j. z dnia 2022.12.06

zagranicy Polski do Polski urządzenia i nośniki określone w art. 20 ust. 1 p.a.p.p.¹⁹, skonkretyzowane w rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 2 czerwca 2003 r. w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów (Dz. U. Nr 105, poz. 991 ze zm.). Granice Polski są wyznaczone, nie zostały zniesione po uzyskaniu członkostwa w Unii Europejskiej. *(z uzasadnienia)*

3. W odniesieniu do obowiązku ponoszenia opłat na podstawie art. 20 ust. 1 p.a.p.p.²⁰ chodzi o rekompensatę związaną z użytkowaniem prywatnym na obszarze Polski, nie mają zatem znaczenia dla jego istnienia i zakresu opłaty poniesione w kraju pochodzenia urządzenia lub nośnika. Odmienna wykładnia prowadziłaby do pozbawienia twórców i wydawców należnej im rekompensaty, co byłoby sprzeczne z dyrektywą 2001/29. *(z uzasadnienia)*

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2014 r., I CSK 306/13

(...) zobowiązanie wynikające z art. 20 Ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych²¹ (...) jest zobowiązaniem cywilnym, a nie podatkowym. Jest to bowiem zobowiązanie wywodzące się wprost z ustawy, powstaje na skutek zrealizowania się określonego w ustawie stanu faktycznego, a wynikający z niego dług powstaje niezależnie od woli stron. *(z uzasadnienia)*

- wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 lutego 2015 r., K 15/13

Art. 115 ust. 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631, Nr 94, poz. 658 i Nr 121, poz. 843, z 2007 r. Nr 99, poz. 662 i Nr 181, poz. 1293, z 2009 r. Nr 157, poz. 1241 oraz z 2010 r. Nr 152, poz. 1016²²) jest zgodny z art. 42 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

- wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego (w składzie 7 sędziów) z dnia 26 czerwca 2017 r., I FSK 1718/13

W świetle art. 5 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 1 i ust. 2a oraz art. 30 ust. 3 Ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2011 r., Nr 177, poz. 1054 ze zm.²³) opłaty pobierane przez organizacje zbiorowego zarządzania w rozumieniu art. 104 ust. 1 Ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 1994 r., Nr 24, poz. 83 ze zm.²⁴), od producentów i importerów magnetofonów, magnetowidów i innych podobnych urządzeń oraz czystych nośników nie stanowią wynagrodzenia za świadczone usługi i tym samym nie podlegają opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług.

¹⁹ aktualnie: Dz.U.2022.2509 t.j. z dnia 2022.12.06

²⁰ aktualnie: Dz.U.2022.2509 t.j. z dnia 2022.12.06

²¹ aktualnie: Dz.U.2022.2509 t.j. z dnia 2022.12.06

²² aktualnie: Dz.U.2022.2509 t.j. z dnia 2022.12.06

²³ aktualnie: Dz.U.2023.1570 t.j. z dnia 2023.08.09

²⁴ aktualnie: Dz.U.2022.2509 t.j. z dnia 2022.12.06

- wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie w postępowaniu o sygn. akt XXV C 1487/12 z dnia 31 maja 2023 roku (niepubl., nieprawomocny)

1. Konkluzja orzeczenia sugeruje, że poborcy opłat w sferach audio i wideo (organizacja zbiorowego zarządzania) udało się potwierdzić przed Sądem, że wszystkie urządzenia/nośniki, które dają możliwość utrwalenia/nagrywania utworów (nawet pośrednio), i to niezależnie od woli i decyzji ministra właściwego dla spraw kultury powinny generować po stronie ich importerów i producentów obowiązek naliczenia i odprowadzenia z tytułu ich sprzedaży na rzecz polskich nabywców opłat prawno-autorskich, i to pomimo, że rzeczony minister nie ustalił takiego obowiązku w przepisach wykonawczych, za które odpowiada i, co najważniejsze, nie określił procentowej stawki opłat od np. tabletów, smartfonów, iPadów, czytników elektronicznych książek, komputerów zarówno stacjonarnych jak i przenośnych, itd.
2. Rozstrzygnięcie bardzo niebezpieczne i niekorzystne dla przedsiębiorców, które może doprowadzić do tego, że opłata będzie żądana, przykładowo – w ramach wykładni rozszerzającej, nawet od, przykładowo - radia samochodowego, które emitując utwory będzie źródłem dla ich utrwalenia na innym urządzeniu dając temu urządzeniu taką możliwość (wyrok stanowi o „*dawaniu możliwości*”, które to stwierdzenie nie zawiera jednak zdefiniowania pojęcia „*możliwość*” na gruncie technicznym).
3. Orzeczenie, w przypadku jego podtrzymania w postępowaniu przed sądem drugiej instancji, może spowodować liczne następne pozwy wobec wielu przedsiębiorców (importerów i producentów elektroniki użytkowej) ze strony organizacji zbiorowego zarządzania.

2/ Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

- wyrok w sprawie Padawan SL vs. Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE)

Pojęcie godziwej rekompensaty w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 roku ...²⁵ stanowi autonomiczne pojęcie prawa Unii, które należy interpretować w sposób jednolity we wszystkich państwach członkowskich, w których wprowadzono wyjątek kopii na użytek prywatny, niezależnie od przyznanego tym państwom uprawnienia do ustalania w granicach określonych przez prawo Unii, a w szczególności przez tę dyrektywę, formy, szczegółowych warunków finansowania i pobierania oraz wysokości tej godziwej rekompensaty. (*pkt. 1 sentencji*)

Artykuł 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 należy interpretować w ten sposób, że „właściwa równowaga”, którą należy ustanowić pomiędzy zainteresowanymi podmiotami, wymaga, by godziwa rekompensata koniecznie była obliczana na podstawie kryterium szkody wyrządzonej twórcom chronionych utworów w następstwie wprowadzenia wyjątku kopii na użytek prywatny. Zgodne z wymogami tej „właściwej równowagi” jest ustalenie, że podmioty, które dysponują sprzętem, urządzeniami i nośnikami zwielokrotniania cyfrowego, i które z tego tytułu prawnie lub faktycznie udostępniają ten sprzęt użytkownikom prywatnym lub świadczą tym użytkownikom usługi zwielokrotniania, są zobowiązane do finansowania godziwej

²⁵ Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym

rekompensaty, jako że podmioty te mają możliwość przeniesienia rzeczywistego ciężaru tego finansowania na użytkowników prywatnych. *(pkt. 2 sentencji)*

Artykuł 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 należy interpretować w ten sposób, że konieczny jest związek między stosowaniem opłaty licencyjnej przeznaczonej na finansowanie godziwej rekompensaty w odniesieniu do sprzętu, urządzeń oraz nośników zwielokrotniania cyfrowego a domniemanym przeznaczeniem tego sprzętu itd. do celów zwielokrotniania na użytek prywatny. W rezultacie stosowanie w sposób nieróżnicujący opłaty licencyjnej za kopię na użytek prywatny, w szczególności w odniesieniu do wspomnianego sprzętu, urządzeń oraz nośników zwielokrotniania cyfrowego nieudostępnionych użytkownikom prywatnym i w sposób oczywisty zastrzeżonych do innego użytku niż sporządzanie kopii do użytku prywatnego, nie jest zgodne z dyrektywą 2001/29. *(pkt. 3 sentencji)*

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16 czerwca 2011 r., C-462/09 w sprawie Stichting de Thuiskopie vs. Opus Supplies Deutschland GmbH i in.

Przepisy dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 roku ...²⁶, a w szczególności jej art. 5 ust. 2 lit. b) i art. 5 ust. 5, należy interpretować w ten sposób, że użytkownik końcowy, który dokonuje na użytek prywatny zwielokrotnienia chronionego dzieła, powinien co do zasady być uważany za dłużnika z tytułu godziwej rekompensaty, o której mowa w tymże ust. 2 lit. b). Jednakże państwowym członkowskim wolno ustanawiać opłatę za kopię na użytek prywatny, obciążającą podmioty, które udostępniają użytkownikom końcowym sprzęt, urządzenia i nośniki zwielokrotniania cyfrowego, ponieważ podmioty te mają możliwość wliczenia kosztów tej opłaty do ceny płaconej przez użytkownika końcowego za owo udostępnienie. *(pkt. 1 sentencji)*

Dyrektywę 2001/29, a w szczególności jej art. 5 ust. 2 lit. b) i art. 5 ust. 5, należy interpretować w ten sposób, że nakłada ona na państwo członkowskie, które wprowadziło system opłaty za kopię na użytek prywatny obciążający producenta bądź importera nośników zwielokrotniania chronionych utworów i na którego terytorium powstaje szkoda ponoszona przez twórców na skutek używania ich chronionych utworów do celów prywatnych przez kupujących, którzy tam zamieszkują, obowiązek zagwarantowania, że twórcy ci otrzymają efektywnie godziwą rekompensatę, której celem jest wynagrodzenie tej szkody. W tym kontekście sama tylko okoliczność, że zawodowy sprzedawca sprzętu, urządzeń i nośników zwielokrotniania ma siedzibę w innym państwie członkowskim aniżeli państwo miejsca zamieszkania kupujących, nie ma wpływu na ten obowiązek osiągnięcia rezultatu. W przypadku braku możliwości zapewnienia pobrania godziwej rekompensaty od kupujących do sądu krajowego należy dokonanie takiej wykładni prawa krajowego, która umożliwi pobranie tej rekompensaty od dokonującego zawodowo sprzedaży dłużnika. *(pkt. 2 sentencji)*

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 27 czerwca 2013 r. w sprawach połączonych VG Wort i in. vs. Xerox i in. , C-457/11 do 460/11

²⁶ Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym

Pojęcie „zwielokrotniania przy użyciu dowolnej techniki fotograficznej lub innego procesu przynoszącego podobny skutek” w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2001/29²⁷ należy interpretować w ten sposób, że obejmuje ono zwielokrotnienie dokonane za pomocą drukarki i komputera osobistego, w przypadku, gdy urządzenia te są ze sobą połączone. W takim wypadku państwa członkowskie są uprawnione do ustanowienia systemu, w ramach którego godziwa rekompensata jest uiszczana przez osoby, które dysponują urządzeniem wykorzystywanym w sposób niesamodzielny w jednolitym procesie zwielokrotnienia utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną na danym nośniku, ponieważ mają one możliwość przeniesienia kosztów opłaty na swoich klientów, przy czym całkowita kwota godziwej rekompensaty należnej jako wynagrodzenie szkody poniesionej przez autora w wyniku takiego jednolitego procesu nie może zasadniczo różnić się od rekompensaty ustalonej za zwielokrotnienie dokonane przy użyciu jednego tylko urządzenia. *(pkt. 4 sentencji)*

Możliwość zastosowania środków technologicznych, o których mowa w art. 6 dyrektywy 2001/29, nie może spowodować wygaśnięcia przewidzianego w art. 5 ust. 2 lit. b) tej dyrektywy wymogu zapewnienia godziwej rekompensaty. *(pkt. 3 sentencji)*

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 lipca 2013 r., C-521/11 w sprawie Amazon.com International Sales Inc. i inni vs. Austro-Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung Mechanisch-musikalischer Urheberrechte Gesellschaft GmbH

Artykuł 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29²⁸ należy interpretować w ten sposób, że w ramach systemu finansowania godziwej rekompensaty, o której mowa w tym przepisie, za pośrednictwem opłaty licencyjnej za kopię na użytek prywatny obciążającej podmiot, który dokonuje odpłatnie pierwszego wprowadzenia do obrotu na terytorium odnośnego państwa członkowskiego, do celów handlowych, nośników zapisu, które nadają się do zwielokrotniania utworów, przepis ten nie stoi na przeszkodzie ustanowieniu przez to państwo członkowskie wzruszalnego domniemania co do wykorzystywania tych nośników do celów prywatnych w przypadku wprowadzenia ich do obrotu z przeznaczeniem dla osób fizycznych, jeżeli praktyczne trudności związane z określeniem wykorzystywania przedmiotowych nośników zapisu do celów prywatnych uzasadniają ustanowienie takiego domniemania i jeżeli przewidziane domniemanie nie prowadzi do pobierania opłaty licencyjnej za kopię na użytek prywatny w sytuacji, w której końcowe użycie tych nośników w sposób oczywisty nie jest objęte hipotezą tego przepisu. *(pkt. 2 sentencji)*

Artykuł 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 należy interpretować w ten sposób, że ustanowiony przez państwo członkowskie obowiązek uiszczenia przy okazji odpłatnego wprowadzenia do obrotu do celów handlowych nośników zapisu, które nadają się do zwielokrotniania utworów, opłaty za kopię na użytek prywatny przeznaczonej na sfinansowanie godziwej rekompensaty,

²⁷ Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym

²⁸ Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym

o której mowa w tym przepisie, nie może zostać wykluczony ze względu na to, iż analogiczna opłata została już uiszczona w innym państwie członkowskim. *(pkt. 4 sentencji)*

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10 kwietnia 2014 r., C-435/12 w sprawie ACI Adam BV i in. vs. Stichting de ThuisKopie i Stichting Onderhandeligen ThuisKopie vergoeding

Prawo Unii, a w szczególności art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym w związku z art. 5 ust. 5 tego aktu, należy interpretować w ten sposób, że stoi ono na przeszkodzie obowiązywaniu uregulowania krajowego takiego jak omawiane w postępowaniu głównym, które nie rozróżnia sytuacji, w której źródło służące za podstawę sporządzenia kopii na użytek prywatny jest legalne, od sytuacji, w której źródło to jest nielegalne. *(pkt. 1 sentencji)*

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2015 r., C-463/12 w sprawie Copydan Båndkopi vs. Nokia Danmark A/S

Artykuł 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29/WE ...²⁹ nie stoi na przeszkodzie obowiązywaniu uregulowania krajowego, które przewiduje godziwą rekompensatę z tytułu wyjątku od prawa do zwielokrotniania dotyczącego kopii na użytek prywatny w związku z korzystaniem z wielofunkcyjnych nośników danych takich jak karty pamięci do telefonów komórkowych, niezależnie od tego, czy ich podstawową funkcją jest – lub nie jest – sporządzanie takich kopii, pod warunkiem że jedna z funkcji rzeczonych nośników, choćby drugorzędna, umożliwia posiadaczom tych nośników używanie ich we wskazanym celu. Natomiast podstawowy lub drugorzędny charakter tej funkcji oraz to, jak istotna jest zdolność danego nośnika do sporządzania kopii, mogą wpływać na wysokość należnej godziwej rekompensaty. W zakresie, w jakim szkoda poniesiona przez podmioty praw autorskich mogłaby zostać uznana za niewielką, udostępnienie wspomnianej funkcji może nie powodować powstania zobowiązania do zapłaty tej rekompensaty. *(pkt. 1 sentencji)*

Zastosowanie środków technologicznych, o których mowa w art. 6 dyrektywy 2001/29, w stosunku do narzędzi używanych do zwielokrotniania chronionych utworów, takich jak DVD, CD, odtwarzacze MP3 lub komputery, nie może mieć wpływu na godziwą rekompensatę należną z tytułu wyjątku od prawa do zwielokrotniania dotyczącego kopii na użytek prywatny sporządzonych za pomocą takich narzędzi. Jednak zastosowanie owych środków może mieć wpływ na konkretną wysokość tej rekompensaty. *(pkt. 6 sentencji)*

Dyrektywa 2001/29 nie stoi na przeszkodzie obowiązywaniu uregulowania krajowego przewidującego godziwą rekompensatę z tytułu wyjątku od prawa do zwielokrotniania dotyczącego kopii chronionych utworów, które są sporządzane przez osobę fizyczną z lub za pomocą narzędzia należącego do osoby trzeciej. *(pkt. 8 sentencji)*

²⁹ Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 12 listopada 2015 r., C-572/13 w sprawie *Hewlett-Packard Belgium SPRL vs. Reprobel SCRL i in.*

Artykuł 5 ust. 2 lit. a) i art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29³⁰ co do zasady stoją na przeszkodzie istnieniu uregulowania krajowego takiego jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, ustanawiającego jednolity system poboru godziwej rekompensaty, który obejmuje również zwielokrotnianie partytur muzycznych oraz zwielokrotnianie naruszające prawa autorskie sporządzone ze źródeł nielegalnych. (*pkt 3 sentencji*)

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18 stycznia 2017 r., C 37/16 w sprawie z wniosku o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE³¹, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożonego przez Naczelny Sąd Administracyjny (Polska)

Dyrektywę Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 roku ze zm.³², należy interpretować w ten sposób, że podmioty praw do zwielokrotniania nie świadczą usług w rozumieniu tej dyrektywy na rzecz producentów i importerów czystych nośników oraz urządzeń do utrwalania i zwielokrotniania, od których organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi pobierają na rzecz tych podmiotów, ale we własnym imieniu, opłaty od sprzedaży tych urządzeń i nośników.

W tym miejscu należy wskazać, że opłaty prawno-autorskie wypłacane dla organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, w kontekście podatku od towarów i usług VAT, zostały zdefiniowane przez Ministra Finansów w dniu 12 października 2018 roku, kiedy to Minister Finansów wydał interpretację ogólną w sprawie traktowania na gruncie Ustawy o VAT opłat uiszczanych na podstawie art. 20 ust. 1 i art. 201 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych³³ na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania oraz skutków wyroku TSUE w sprawie C-37/16 w zakresie przedniego rozliczenia podatku.

Interpretacja określa skutki wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie C-37/16 w zakresie przedniego rozliczenia podatku VAT przez organizacje zbiorowego zarządzania, podmioty zobowiązane oraz podmioty uprawnione (tj. odpowiednio: twórców, artystów wykonawców, producentów fonogramów i wideogramów oraz wydawców, na rzecz których działa organizacja zbiorowego zarządzania pobierająca i dokonująca repartycji opłat reprograficznych) w związku z poborem opłat prawno-autorskich. W wyniku rzeczonego wyroku TSUE oraz następczego wyroku NSA (7 sędziów) z dnia 26 czerwca 2017 roku w sprawie sygn. I FSK 1718/13, jedna z organizacji zbiorowego zarządzania uzyskała potwierdzenie, iż opłaty od tzw. czystych nośników nie podlegają opodatkowaniu podatkiem VAT (nie są związane ze świadczeniem usług przez ich poborców) i tym samym nie występuje obowiązek fakturowania tych opłat.

³⁰ Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym

³¹ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej - Dz.U.2004.90.864/2 z dnia 2004.04.30

³² Dyrektywa Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 roku w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej, zmieniona dyrektywą Rady 2010/45/UE z dnia 13 lipca 2010 roku

³³ aktualnie: Dz.U.2021.1062 tekst jednolity Dz.U. z 2022 poz. 655

Wiele z przywołanych powyżej orzeczeń, niestety, w sposób dość niekorzystny dla potencjalnych i rzeczywistych płatników opłat prawno-autorskich rozstrzyga kwestie sporne z poborcami tych opłat (organizacje zbiorowego zarządzania).

Jednocześnie do dnia dzisiejszego, żadne z rozstrzygnięć sądowych nie odniosło się do uzasadnienia decyzji ministra właściwego dla spraw kultury o ustanowieniu aktualnie obowiązujących procentowych stawek opłat - w kontekście braku, ogłoszonych publicznie przez tego ministra, badań opinii społecznej, które wskazywałyby jednoznacznie na zakres wykorzystania urządzeń i nośników objętych opłatami prawno-autorskimi do kopiowania utworów, a co miałyby skutkować uszczerbkiem po stronie twórców w związku z postanowieniami art. 23 Ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych z późn. zm.³⁴ (dozwolony użytek osobisty).

Opracowanie: Tomasz Sianowski

dla Komitetu Sterującego KIGEiT – Związek Cyfrowa Polska ds. opłat prawno-autorskich

Warszawa, listopad 2023 roku

³⁴ aktualnie: Dz.U.2022.2509 t.j. z dnia 2022.12.06